

Kerékgyártó Zsolt Tamás[✧]

A katonai és civil közoktatásból érkező hallgatók beilleszkedése a magyar tisztképzésbe

DOI 10.17047/Hadtud.2023.33.E.120

A magyar tisztképzés speciális – polgári egyetemektől eltérő – képzési rendszeréből és intézményspecifikus felépítéséből adódóan a képzési sikeresség és lemorzsolódási arány kritikus elemek. Kutatásom a debreceni Kratochvil Károly Honvéd Középiskolában végzett és más, nem honvéd középiskolában végzett első éves tisztképzésben, a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán, részt vevő hallgatókkal végzett utánkövetési munka, aminek célja, hogy feltárja a két képzésből érkező hallgatók azonos és eltérő szocializációs stratégiáit. A kutatási eredmények arra engednek következtetni, hogy a honvéd középiskolából érkezett hallgatók könnyebben birkóznak meg a nehézségekkel és gyorsabban, eredményebben megy végbe a szocializációs folyamat.

Kulcsszavak: tisztképzés, honvéd középiskola, utánkövetés, szocializációs stratégiák

Social integration of students into Hungarian cadet training who studied in civilian and in military secondary schools

The success of military cadet training and dropout rate are crucial elements of the Hungarian military academy system that derives from the specifics of the given institutional structure. My research is based on the comparative study of two types of freshman military cadets; one group is finished their secondary school in a civilian institution, while the others have their leaving certificate from the Kratochvil Károly Military Secondary School and Dormitory (city of Debrecen). The goal of the study is to reveal the different and identical socialization mechanics and coping strategies of these cadets. The research shows that for the cadets who came from a military secondary school have more inclination to successfully absolve the socialization process and with better results.

Keywords: military cadet training, military secondary school, follow-up study, socialization strategies

Bevezetés

A mai magyar katonai felsőoktatásban részt vevő első éves hallgatók szocializációja nagymértékben meghatározza a hallgatók képzési sikerét és lemorzsolódási rátáját.¹ A szocializációs nehézségek a szokványostól eltérő, tehát a polgári egyetemeken megszokott, hierarchikus képzési és szociális rendszerből, valamint az intézményspecifikus szabályokból adódnak. A tisztképzés szocializációs nehézségeit azonban egy régebben létező és újból felélesztett középiskolai rendszer

[✧] Kratochvil Károly Honvéd Középiskola, tisztt, Kratochvil Károly Military Secondary School and Dormitory, teacher and dormitory, e-mail: kerkzsolt@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4954-3308

¹ G. Kálmánfi 2022.

hivatott megkönnyíteni a leendő tiszti hallgatóknak. A debreceni Kratochvil Károly Honvéd Középiskola és Kollégium anyaintézmény (továbbiakban KKHKK) 2013-ban vette át jogelődjétől, a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Középiskolától a stafétabotot, annak érdekében, hogy Magyarországon a régi „Katkók”, tehát katonai középiskolák, rendszerét újjáélessze. Ez az intézmény minden évben számos érettségizett növendéket bocsát ki, akiknek egy része a katonai felsőoktatásban tanul tovább.

A tanulmányom célja, hogy készüljön egy összehasonlító elemzés a debreceni KKHKK-ban, illetve civil középiskolában végzett és jelenleg a tisztképzésben tanuló egyetemi hallgatókról. A kutatás során arra voltam kíváncsi, a beilleszkedésnek milyen fontosabb elemeiben van lényeges különbség a két minta között, melyek azok az elemek, amelyek szignifikánsan eltérnek a KKHKK-ban végzett hallgatók esetében, a szakmai teljesítményekben van-e különbség, és hogy miképpen lehetne hatékonyabbá tenni a civil képzésből bekerülő hallgatók számára a beilleszkedést.

Tisztképzés és honvéd középiskolák

A magyar tisztképzés története egészen 1790-ig nyúlik vissza, amikor is az Országgyűlés 7. Tudományos Bizottságának határozata – „egy katonai akadémia állíttassék fel, a katonai nevelés érdekében, magyar nyelven”² –, valamint a 1792-i VIII. országgyűlés IX. törvénycikke – „a Hadbiztos Hadiakadémián magyarok is tanuljanak”³, lefektette a katonai akadémia felállítását és magyar nyelvű tisztképzés elindítását. Azóta természetesen rengeteget változott a folyamat, de ettől függetlenül a tisztképzés nem állt meg. A tudományos érdeklődés sem hagyott alább a magyar katonai felsőoktatást illetően. Találhatóak tanulmányok mind a Ludovika Akadémia idejéről, mind a modern idők képzési rendszeréről, például egy West Point összehasonlítás.⁴ A tisztképzés jelenlegi formában 2011. február 1. óta létezik, 2011-ben önálló katonai szervezetként létrejött az MH Ludovika Zászlóalj, ekkor szűnt meg a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (ZMNE) katonai kollégiumi rendszere, majd még ebben az évben a 2011. évi XXXVI. törvény rendelkezik a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létrehozásáról.⁵ Azóta változó felvételi számokkal, de folyamatosan, évről évre jelentkeznek leendő első éves hallgatók a különböző, összesen négy féle, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Honvédtisztképző és Hadtudományi Kar (NKE-HHK) alapszakra. A Felvi.hu statisztikái alapján 2021-ben összesen 969 jelentkező volt a HHK karára, ebből első helyre 601 jelentkező jelölte meg a kar valamelyik szakját, és ebből 325 leendő hallgatót vettek fel (298 államilag támogatott hellyel). Pótfelvételi keretein belül 34-en jelentkeztek, ebből 34 első helyes volt,

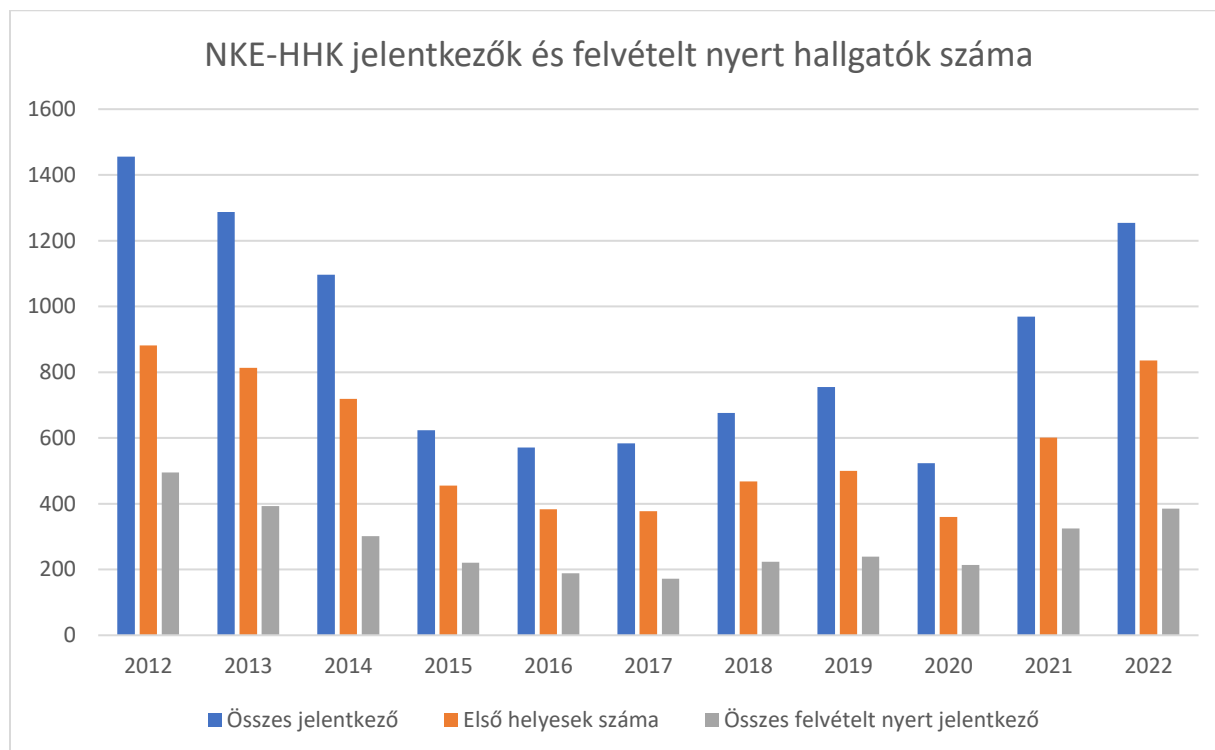
² Kossuth Alapítvány, <http://kossuthalapitvany.hu/a-magyar-tisztkepzes-tortenete>

³ A Ludovika Akadémia rövid története, <https://ludovika-campus.uni-nke.hu/ludovikas-emlekeink/tradiciok/a-ludovika-akademia-rovid-tortenete>

⁴ Grazca 2021, Miklós 2007.

⁵ A Kar története, <https://hbk.uni-nke.hu/karunkrol/bemutakozas/tortenet/a-kar-tortenete>

és 15-en nyertek felvételt. Ehhez képest a 2022-es évben már 1254 összes jelentkező volt, ebből 836 első helyes, 1234 állami finanszírozású, amiből 385 jelentkező nyert felvételt (365 államilag támogatott helyre). Még a pótfelvételezők száma is növekedett: 61 fő volt, akikből összesen 28-at vettek fel.⁶ Mindenképpen figyelemreméltó növekedést könyvelhet el a kar, arról nem beszélve, legutoljára ilyen méretű jelentkezés 2012 és 2014 körül volt, a kettő időszak között pedig rohamos fogyatkozás figyelhető meg egészen a kiugró 2021-es évig (1. ábra).

1. ábra

Jelentkezők és felvettek

(forrás: Felvi.hu, letöltés időpontja: 2023. 01. 23, a diagram a szerző saját készítése)

⁶ Elmúlt évek statisztikái,

https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statisztikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statisztikai/karonkent-idosorosan?filters%5Bsta_kar_id%5D=844&orderBy=sta_ev&sortingBy=DESC

Adattábla az 1. ábrához

Év	Összes jelentkező	Első helyes jelentkezők száma	Összes felvételt nyert jelentkező
2012	1456	881	495
2013	1287	813	393
2014	1097	719	301
2015	624	455	221
2016	571	383	189
2017	584	377	172
2018	676	468	224
2019	755	500	239
2020	523	360	214
2021	969	601	325
2022	1254	836	385

Ezekhez a mennyiségbeli változásokhoz elengedhetetlen minőségbeli változásra is szükség volt. A jelenlegi tisztképzés számos változáson esett át. A 2022/23-as tanévet már egy új rendszerben fogják megkezdeni az első éves tisztjelöltek, ahogy erről az Országgyűlés döntött 2021 december 14-i ülésén⁷ és ahogy ezt 2021-ben a honvedelem.hu is megírta⁸. Tehát a tisztjelöltek egy 10 éves szerződéses jogviszonyba kerülnek az intézménnyel, ezért cserébe viszont minden előnyét is élvezni fogják a testületnek.

A tisztképzés ezen formájába hivatott minél több diákot becsatornázni a Magyarországon egyelőre egyedülálló Honvéd Kadét Program (HKP) 3-as szintjén⁹ álló debreceni Honvéd Középiszkola és Kollégium, ami a 2022-es évtől kiegészült két új telephellyel, a hódmezővásárhelyi Honvéd Középiszkolával és a szolnoki Honvéd Kollégiummal. 2021-ben pedig a nyíregyházi vitéz Mikecz Kálmán Honvéd Kollégium is megnyitotta kapuit a hazafias nevelést iránt érdeklődő középiskolás diákok előtt.¹⁰ A telephelyek frissessége lévén még nem bocsátott ki végzős évfolyamot, a debreceni centrum azonban hosszú évek óta terelgeti a növendékeiket a magyar tisztképzés irányába¹¹ A debreceni Kratochvil Károly Honvéd Középiszkola Szakmai Programja ki is mondja, hogy a növendékek hazafias nevelése, erkölcsi fejlődése, fizikai képességeiknek a fejlesztése a cél,

⁷ Magyar Közlöny 2021.

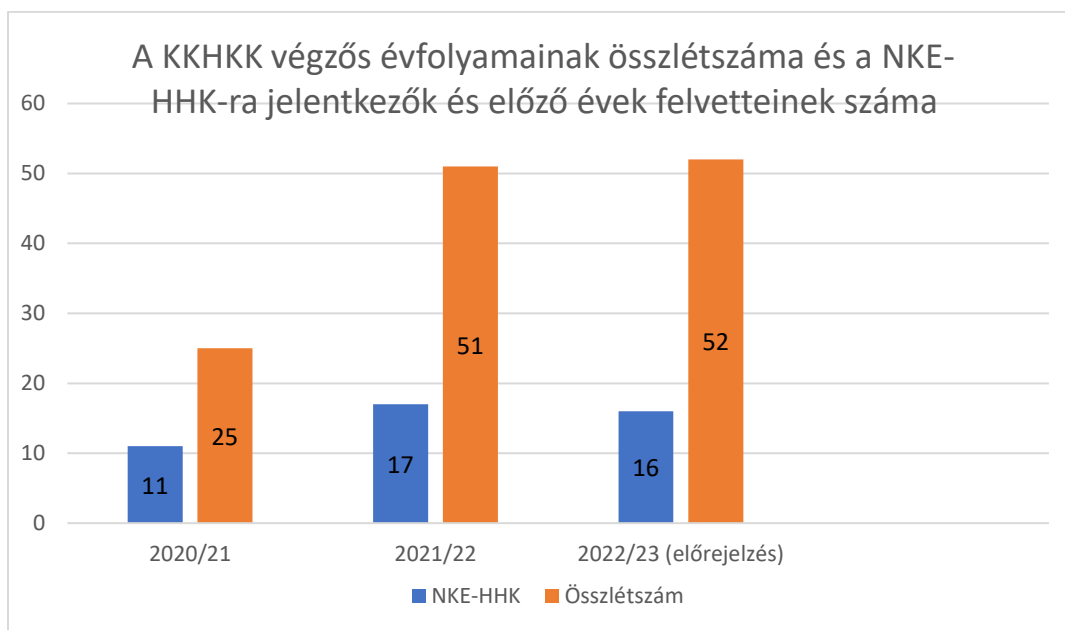
⁸ P. Snój 2021.

⁹ A HKP szintek egytől háromig tartanak. Az egyes szint jelenti a legkevesebb vállalást, a hármas pedig a legtöbbet, valamint szigorú intézményi kereteknek is meg kell felelni. Erről bővebben lásd: kadetprogram.hu

¹⁰ Antal, 2021.

¹¹ Berkecz, 2018, 41–44.

amikkel hasznos tagjává tudnak majd válni a magyar társadalomnak, valamint a Magyar Honvédségnek is, amennyiben ezt az utat választják a középiskolai tanulmányaik után.¹² Az ebben az intézmény végzett volt diákok szinte egytől-egyik pozitív hangvételű visszaemlékezésnek és pozitív erkölcsi fejlődésnek adtak hangot egy 2019-es tanulmányban, ahol a munka szerzője katonai vizsgálódást folytatott az iskola volt növendékei között.¹³ Az iskolának belső adatgyűjtésből vannak számai az előző évek jelentkezőiről, de nincs kiépített után követési rendszere/Alumni programja, ezért a pontos adatokat az NKE-HHK-ra járó volt növendékek közlései alapján állítottam össze. Az iskolai adatgyűjtésem eredményeképp a következő ábra mutatja be azt, hogy a 2020/21-es, valamint a 2021/22-es tanévben mennyi Kratochvilos növendék jelentkezett az NKE-HHK-ra a teljes kimenő növendékek számából, valamint az előrejelzést a jelenlegi tanévről (2. ábra).

2. ábra

**Előző két év felvételt nyert hallgatóinak száma,
valamint előrejelzés a következő tanévi jelentkezők számából**

(forrás: A diagram és adatgyűjtés saját munka)

A 2021/22-es tanév összlétszáma azért tér el ekkora számban az előző évitől, mivel a 2021/22-es tanévben volt végzős C osztálya is az iskolának, valamint a 5/13-as, tehát technikusképzésben részt vevőket is beleszámoltam. A 2020/21-es végzős évfolyamon csak két, A és B,

¹² Kratochvil Károly Honvéd Középiskola és Kollégium Szakmai Program, 2022.

¹³ Bán, 2020, 67–76.

osztály volt, így értelmezhető a kisebb létszám. Arányaiban nézve viszont a 2021/22-es tanévben kevesebben jelentkeztek az NKE-HHK karára (33.3%), mint a 2020/21-es tanévben (44%). A tanulmány írásának idején belső felmérést készítettem a mostani tanév, 2022/23-as, a végzős növendékei között. Ezen az évfolyamon három osztály van, A, B és C. A növendékek elmondása alapján 52 főből 16 jelentkezik az NKE-HHK-ra, ebből jelen állás szerint, február 15-i dátum előtt, 15 első helyen jelölte meg a Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának valamelyik szakát, tehát 30.7% az arány, ami közel van az előző tanév adatának. Ezek a gyűjtések a későbbiekben is fontosak lehetnek további kutatási célokra, valamint egy átfogóbb longitudinális tanulmány elkészítéséhez is.

A kutatási célja és módszertana

A tanulmányom elsődleges célja az, hogy a debreceni Kratochvilban végzett, majd az NKE-HHK-n tisztjelöltként tanulmányt folytató hallgatókat összefogjam egy követő vizsgálatban. Ebben felmérem, hogy a honvéd középiskolában tanuló középiskolások a későbbi egyetemi tanulmányuk során milyen sikerességgel tudják venni a szervezeti struktúrából adódó szocializációs nehézségeket a tisztté válás útján. Nemzetközi tanulmányok is foglalkoznak a tisztjelöltekkel és polgári tanulmányokat folytató hallgatók összehasonlításával, eredményként pedig a pozitívabb hozzáállás, magasabb fokú integritás-érzése és etikusabb döntés/viselkedési normák kerültek elő.¹⁴ A középiskola-egyetem átmenet azonban egyelőre nem került feltárássra, főleg nem hazai viszonylatban. A kutatásom fő kérdése az, hogy a honvéd középiskolában végzett növendékek könnyebben kezelik-e a beilleszkedési nehézségeket a katonai felsőoktatásban, mint a nem-honvéd középiskolából érkezett hallgatók. A hipotézisem szerint a szigorúbb, kötöttebb, a Magyar Honvédség napirendjét alkalmasint másoló életvitel felkészíti a növendékeket a tisztképzés hasonló életvitelére és struktúrájára, így az ő szocializációjuk könnyebben, súrlódásmentesebben megy végre az első egyetemi évben. Előfeltételezésem még az, hogy ezt a folyamatot a bajtársiasság érzése, a magas követelmények a mindennapokban (értsd: pl. szigor), valamint a katonai pálya iránti elhivatottság támogatja a honvéd középiskolában végzett hallgatókban, míg a civil hallgatók számára több nehézséget okoz a beilleszkedés a tisztképzési rendszerbe és szakmai teljesítményben (kiképzési-lövészeti fizikai eredmények) is bizonyos mértékben alább maradhat.

A kutatáshoz az adatgyűjtés kevert módszertani megközelítéssel¹⁵ zajlott, ami esetünkben a következő módszerek együttes használatát jelenti: kvalitatív módszer: fókuszcsoporthozos interjúk és kvantitatív módszer: alapképzési adatokat statisztika elemzése. A fókuszcsoporthozos interjúk azért választottam, mert ez egy relatív ismeretlen kutatási terület, ahol olyan elemek is felbukkan-

¹⁴ Williams 2018, Franke 2001, Vacchi 2012.

¹⁵ A kevert módszer, mixed method, a kvantitatív és kvalitatív módszert integrálja.

hatnak, amelyeket kérdőívvel nem lehet feltárni. Emellett a fókuszcsoportban a kérdezettek inspirálják is egymást, egyfajta brain-storming közeget alakítanak ki, amely biztosítja, hogy a legtöbb fontos elem felszínre kerül. A fókuszcsoporttal nyerhető adatok azonban szükségképpen szubjektívek, így tehát egy adatokon alapuló, számszerűsíthető és objektíven mérhető adathalmazra is szükségem van a reálisabb és reprezentatívabb eredmény érdekében. A fókuszcsoportos interjúk tudták felfedni azokat a dimenziókat, amiket a számok képtelenek, ezért ez a rész a primer elemzés. A kutatási célból következik, hogy az összehasonlítás alapjául szolgáló két fókuszcsoport egyike a KKHKK-ból, másik pedig a nem honvéd-középiskolából érkező hallgatókból. A minta minden tagja elsőéves, a tanulmányaik és így a szervezeti szocializáció kezdetén járó hallgatók. Magasabb évfolyam egyelőre nem képi a vizsgálat tárgyát, ugyanis az első év jelenti a legnagyobb kihívást a beszkolásban, a felsőbb évfolyamokra járó hallgatók már nem „beszkolnak”, így az ő tapasztalatait ebben a kutatási témában számomra nem relevánsak. Mindkét csoport kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy ne csak egy szakról legyenek hallgatók, ugyanis a diverzifikáltabb minta széleskörűbben képezi le a sokaságot az eltérő tapasztalások okán. Az interjúk 2022 októberében zajlottak 5-5 fős csoportban. A jelentkezés teljesen önkéntes alapú volt, és az interjúalanyokat biztosítottam arról, hogy a személyazonosságuk rejtve marad, valamint, hogy a felvett hanganyag törlésre kerül felhasználás után. Mindkét csoportnak ugyanazokat a kérdéseket tettem fel. Mivel nincs előzetesen elemzett Alumni Program a jelenlegi tisztképzésről, így én alakítottam ki kategóriákat, amelyek kódcsaládként értelmezendők az interjúszövegek részletesebb feldolgozása során. Az interjúkérdések a következők voltak:

1. Mióta készül a katonai pályára és a pályaválasztási döntésben volt-e befolyása a családi háttérnek (katona a családban, rokonságban)?
2. Jelenleg hogyan érzed magad az intézményben egy 1–5-ös skálát tekintve, ahol az 1 a „le akarok szerelni” míg az 5 a „nagyon jól érzem magam”?
3. Milyen elvárásaid voltak a képzés megkezdése előtt és ezek közül melyek valósultak meg vagy melyek nem?
4. Mennyire felel meg az intézmény a képzésnek, tehát az intézmény mennyire biztosítja a megfelelő képzési feltételeket?
5. Sikertült-e beilleszkedni a kortárs közegbe?
6. Egy 1–5-ös skálát nézve mennyire érzed úgy, hogy sikerült beilleszkedni, ahol 1 az ’egyáltalán nem sikerült’, az 5 pedig a ’teljesen sikerült’?
7. Kortársak között van-e olyan, aki segít a beilleszkedésben, avagy felsőbb évesek között van-e olyan, aki segít ebben a folyamatban?

8. Felsőbb évesek megkönnyítik vagy megnehezítik a beilleszkedést, mennyire könnyű elfogadni a hierarchikus felépítését a rendszernek?
9. A tanárok-oktatók-kiképzők mennyire segítik a beilleszkedést, ha nehézségbe ütköztél mennyire voltak nyitottak a probléma megoldására?
10. Mennyire vagy most motivált egy 1-5 skálán, ahol 1 a 'teljesen motiválatlan vagyok' és az 5 a 'nagyon motivált vagyok'.

Ezzel a tíz kérdéssel a következő kategóriákra osztottam a válaszokat: pályaválasztási motiváció, előzetes elvárások, beilleszkedési stratégiák és nehézségek (coping stratégiák és reziliencia¹⁶), intergenerációs (generációk közötti) kapcsolatok a kortárs és felsőbb éves hallgatókkal, intragenerációs (generáción belüli) kapcsolatok a tanári-oktatói-kiképzői állománnyal, valamint Likert skálát is használtam, hogy pillanatnyi állapotokat is tudjak mérni majd összehasonlítani. A skálázást az alanyok bentlakással, a „jólléttel” és a motivációval kapcsolatos érzéseinek méréséhez használtam, ahol az 1-es mindig a legnegatívabb, az 5-ös a legpozitívabb választ jelentette.

A kvalitatív adatfelvétel és elemzés mellett kvantitatív elemzés is történt. A tisztképzésben részt vevő első éves egyetemi hallgatók még a tanulmányaik megkezdése előtt részt vesznek egy alapkiképzésben, ahol azonnal „mélyvízbe” kerülnek. Ez az alapkiképzés azonnal próbára teszi a hallgatók szocializációs képességeit, valamint fizikai alkalmassági felmérést és a kiképzés végén értékelést kapnak. Az első évben pedig már lögyakorlatot is végrehajtanak. Ezek mind számszerűsített adatok, amik jó alapot nyújtanak a kvantitatív típusú adatgyűjtéshez és összehasonlító elemzéshez. A kutatásban ez a szekunder elemzés, amelyhez az összesített kiképzési eredmények nyújtják a szükséges adatokat. Ezek a következők: összesített lőeredmények¹⁷, az elméleti és gyakorlati vizsga összesített eredményei (százalékos és minősítéses), valamint a záró FÁF¹⁸ pontszámok. Ezekkel az adatokkal megalapozott összehasonlítást tudtam végezni a teljes első éves évfolyamnál. A honvéd középiskolában és a nem-honvéd középiskolában végzett hallgatók csoportját ezen elemzés során is külön almintaként kezelem.

A fókuszcsoporthoz interjúk elemzése

A nem-honvéd középiskolában végzett hallgatók csoportja

¹⁶ Coping stratégiák: megküzdési eszköztár, ez elsődlegesen mentális nehézségekkel szemben értendő. Reziliencia: rugalmas ellenállási képesség, tehát, jelen esetben az, hogy az egyén mennyire képes aktívan reagálni az őt érő nehézségekkel szemben, mennyire jól alkalmazkodik és úgymond „veszi” az akadályokat.

¹⁷ Pisztoly szakalap, 1-es és békeművelési, gépkarabély szakalap, 1-es és békeművelési, valamint kézigránát 1/A gyakorlat.

¹⁸ Fizikai állapotfelmérő.

Először a nem-honvéd középiskolában végzett hallgatókkal kezdtem. Mind az öt hallgató önként, saját akaratából és örömmel jelentkeztek az interjúra.

Pályaválasztási motiváció

Elsőként a hallgatók pályaválasztását, családi-rokoni-ismerősi körben lévő katonákból táplálkozó motivációját érintettük. Az öt hallgató közül egynek volt tanóra keretein belül honvédelmi alapismeretek, a négy másik hallgatónak semmilyen iskolai rendszerű kapcsolata nem volt a Magyar Honvédséggel, azonban mind az öten gimnáziumban érettségiztek. C1¹⁹ interjúalany elmondása alapján a honvédelmi alapismeretek órájához a kalandvágy, a haza szolgálata iránti vágy és az emberek segítése a szolgálaton keresztül hozta a tisztképzésbe, „...kalandvagyó vagyok és szeretnék segíteni az embereken”. A négy másik interjúalany motivációjában megegyezik az, hogy mindegyiküknek van/katona a (szűkebb-tágabb) családban, és az elmesélt élmények, történetek felkeltették a kíváncsiságot és vágyat a hallgatókban, hogy ők is szolgálhassák a hazát. Az emberek segítése, a haza szolgálata nagyon hangsúlyos volt mindegyik interjúalanyoknál, ezt mind támogatta a családi kapcsolatokból származó történetek hallgatása, valamint az izgalom, ami az egyenruhával jár. Az egyetlen hallgató, akinek volt honvédelmi alapismeretek órája, úgy érzi, hogy betekintést és motivációt is jelentett neki ez az óra.

A képzéssel kapcsolatos elvárások

A motiváció után az elvárásokra fókuszáltunk. Milyen elvárásokkal érkeztek a hallgatók a tisztképzésbe például, ez volt a harmadik kérdés. Az egyik interjúalany szolgált ÖTT-ben, így neki nagyobb beelátása volt a rendszerbe. Mind az öt hallgató egyhangúlag nyilatkozta, hogy nagy az elméleti terhelés, viszont nem lehetetlen jól teljesíteni. Továbbá szerintük kevés a „nem-elméleti képzés”, két-három havonta lehetne egy rövid terepgyakorlat. Ettől függetlenül teljesíthetőnek és érdekesnek gondolták mind az öten a tárgyakat. A megfelelő intézményi képzés biztosításába beletartozik az ellátás és illetmény megléte is, valamint az oktatás minősége, a kiképzés is. Az interjúalanyok óriási pozitívumnak élik meg a jelenlegi illetményük összegét és meglétét. Ezen kívül az ellátásukat is megfelelőnek értékelik, élelmezési és elhelyezési szempontból, valamint a kimenő hossza nagy szabadságot jelent nekik, ez pedig segíti csökkenteni a benti nehézségeket:

„Nem vártam el túl sokat, úgy jöttem ide, hogy biztos, hogy nehéz lesz ez a parancsuralmi rendszer... aztán majd kiderül... szerintem elég vállalható itt, ezzel nem igazán van probléma... egyébként egészen megfelelő [a kollégium]” – C1 alany;

„,[n]em is feltétlen kötelező benn tölteni az időnket, reggeli visszaérkezés van” – C3;

¹⁹ Civil

„[a] reggeli az okés” – C4;

„kollégiummal nincs problémám, amire szükségünk van az megvan, étkezésnél az reggeli az jó, az ebéddel általában nem szokott lenni problémám” – C5;

„Ez az épület jó, itt teljesen jól el lehet lenni, az étkezés az mikor milyen, van, amikor jó, van, amikor nem, de tudunk venni valamit ilyenkor a büfében, és jó áron is van” – C1.

Akiknek van/volt a családban katona, vagy volt kapcsolatuk felsőbb évesekkel, nekik könnyebben ment az előzetes elvárások kialakítása, volt egyfajta mérce, amire számíthattak. A reális elvárások nagyban tompítják az első sokkot egy teljesen új rendszernél, így könnyebb a beilleszkedés is. A hallgatók a tantermeket, a tantermek felszereltségét is megfelelőnek találják az oktatásra, valamint az oktatás minőségével és színvonalával, a leadott anyag mélységével és minőségével is nagyon meg vannak elégedve.

„[a]zt kérdezték vissza, amit leadtak ... jól átadják az anyagokat [a tanárok]”

Amit kiemeltek a hallgatók még, az a személyek közötti kommunikáció, ami a katonai érintkezési formákra vonatkozik.²⁰ Megemlítették, hogy e területen hiányosnak érzik az anyagemennyiséget, óraszámot, és úgy érzik, hogy erre nagyobb szükségük lenne. A Honvédség mint szervezet különálló és speciális kommunikációs formákat, szabályokat kíván meg, ennek korai átadása és a hallgatók felkészítése erre mind hozzájárulna ahhoz, hogy könnyebben menjen a beilleszkedés. Ettől függetlenül úgy tűnt, hogy első éves hallgatóként is nagyon éleslátóan vélekedtek a saját jövőbeli szerepükről, és főként katonai vezetői felelősségükről. Érdekes, hogy noha nem volt olyan mély kapcsolatuk a honvédséggel, mint egy honvéd középiskolásnak, mégis nagyon jól látták azt, hogy leendő vezetőkként nagy felelősségük lesz, mert embereket fognak vezetni és irányítani idővel. Hiányként említik, hogy nekik már nem lesz másodévesként arra lehetőségük, hogy kipróbálják magukat a leendő első éves hallgatók kiképzésében, megemlítik azonban, hogy minden olyan lehetőséget pozitívumnak élnének meg ahol vezetőként is kipróbálhatnák magukat.

„Jó az, hogyha kapunk egy kis visszajelzést arról, jelenleg hol is tartunk ebben, mennyire is vagyunk képesek ...” – C3;

„[a]zonban kell a gyakorlat is ... és jó lenne a gyakorlat” – C5.

A kortárs közegbe való beilleszkedés

Mielőtt mélyebben érintettük volna a témát, kértem, hogy egy 5 fokú Likert-skálán helyezték el saját magukat, hogy mennyire sikerült beilleszkedniük. Itt a hallgatók a gólyatábor, az alapkiképzést említették olyan eseményként, ami nagyon jól összekovácsolta az embereket, hatalmasat adott

²⁰ Tehát a szolgálati szabályzat az érintkezési formákra vonatkozó része.

nekít ahhoz az érzéshez, hogy összetartoznak. Egy hallgató 5-öst, a többiek 4-est adott erre a kérdésre. A bajtársiasság, összetartozás, közös kiképzés nyomta legtöbbit a latban a beilleszkedés megkönnyítése érdekében, azonban mind az öt hallgató említette, hogy a szakaszok nagyon szeparáltak, nincs igazán nyitás a közöttük, nincs még meg a századkötelék integrációja. Tehát úgy néz ki, hogy a közös programok, szakasz- és századszinten is, fontosak az első éveseknek, hogy megkönnyítsék a beilleszkedést, a szervezeti integrációt.

Intragenerációs kapcsolatok

Mind az öt hallgató egyöntetű véleménye, hogy a kiképzésben a rajparancsnok, másodéves hallgató, személyisége és szerepe kiemelten fontos volt nekik a beilleszkedésben.

„nem minden rajparancsnok volt egyforma, mi egy elég kiemelkedőt kaptunk, ő tényleg szereti a Honvédséget, és így nagyon szívesen is adta át [a tudását] nekünk, ez nagyon meglátszott rajtunk” – C1.

Más kulcsszerepeknek a szakasz-, századparancsnokot és a hivatásos-szerződéses állományból a kiképzőket emelték ki. Itt az emberi kvalitásokat hangsúlyozták, nem csak a szakmai tudást és hozzáállást. Mind az öten egyetértettek azzal, hogy a hatalommal való visszaélés a legnagyobb elrettentés a pályától, erodálja a motivációt, a legnagyobb mértékben mutatja a lemorzsolódás arányát a kiképzők emberi kvalitásai²¹.

„nekünk nem volt leszerelőnk a szakaszból” – C1.

A hallgatók kiemelték, hogy a hierarchikus rendszerből adódó kezdeti nehézségek, például magázás, jelentési kötelezettségek, engedélykérés stb., apró lépcső volt, de könnyen meg tudták lépni. Úgy érezték, hogy időbe telik nekik, de belátják, hogy ez a rendszer velejárója, és mivel ezt el is fogadják, így könnyebben integrálják.

Az intergenerációs kapcsolatok

Utolsó részként a tanári kapcsolatokra is rákérdeztem. A hallgatók reakciója erre egyértelműen az volt, hogy megvan a lehetőség a konzultációra, van lehetőség segítséget kérni és kapnak opciót arra, hogy kérdéseket tegyenek fel az oktatóiknak. Felmerült azonban, a hallgatók maguk említették meg, hogy a Ludovika Zászlóalj és a Közszolgálati Egyetem szervezeti egységei között semmilyen kommunikáció nincs.

„szervezettség nincs meg ... vagy Egyetem, vagy a Zászlóalj produkálja. Nincs semmi kapcsolat ... például a Zászlóalj leszervezett egy programot, amikor óránk lett volna, azt hittük,

²¹ Az interjúalanyok nyilatkozták az alapkiképzésük alatt tapasztaltak alapján.

hogy szóltak a tanárnak, aztán következő órán kiderült, hogy a tanár semmiről se tudott...”
– C3;

„ez fontos lenne a mi életünk szempontjából ... nagyon új nekem a bizonytalanság, a Zászlóalj szempontjából, az egyetemen meg van, hogy mi mikor van” – C4.

Aktuális motiváltság

Az utolsó kérdés a jelenlegi motiváltságot vizsgálta, egy 5 fokú Likert-skálára kellett elhelyezniük magukat a hallgatóknak. Az öt hallgatóból négyen 5-ös motiváltságot mondtak, az elmondásuk alapján minden nehézség és probléma ellenére elképesztően motiváltak és mindenképpen szeretnék végig csinálni a képzést. Úgy gondolom, hogy ez a motiváltság nem jöhetett volna létre a beilleszkedés a körülmények nélkül.

A honvéd középiskolában végzett hallgatók csoportja

Az első csoport interjúja után következett a második öt hallgató interjúja, ők azok a hallgatók, akik a Kratochvil Károly Honvéd Középiskolában végeztek. Érdekes, hogy mind az öt hallgató családon belül is kapcsolódott a honvédséghez, és a rengeteg hallott történet, élmények mesélése hozzáadott a hallgatók pályaválasztásához. Mindenképp kiemelem, hogy az előző csoportnál is ez meghatározó tényező volt, így kijelenthetjük, hogy a személyes kapcsolatok és (jó) élmények, történetek nagy horderővel bírnak a fiatalokban pályaválasztás szempontjából. Felmerült még a kötelező katonai foglalkozások megléte, az alakulatlátogatások, a személyes kapcsolatok az aktívan szolgáló katonákkal sportversenyeken és rendezvényeken. Ezek mind hozzájárultak és segítettek nekik abban, hogy olyan képet alakítsanak ki a Magyar Honvédségről és a tisztképzésről, ami reális, így sokkal egyszerűbben ment a beszkolás, az integráció a felsőoktatási rendszerbe.

„dédapám vadászpilóta volt, szeretnék a nyomdokába lépni” – HK3²².

Ettől függetlenül mind az öt növendék egyetértett abban, hogy a Kratochvilban eltöltött éveik és ezen időszak alatt megszerzett élményeik segítettek a pályán maradásban és a pályaválasztásban:

„a Kratochvilban megszerzett vitorlázórepülő jogosítványom terelt a légierő felé, és utána már tiszta volt az út, hogy a tisztképzésben folytassam” – HK1.

Pályaválasztási motiváció

²² Honvéd Középiskola

A pályaválasztási motiváció után rátértünk az intézményi háttérre, a képzésre, a körülményekre. Az öt hallgató szinte egyszerre és teljes egyetértésben nyilatkozta, hogy tökéletesen tisztában voltak a rájuk váró körülményekkel, és semmi nem okozott meglepetést nekik. Szerintük a középiskolában elsajátított értékek, amiket néha nehézségnek éltek meg nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy reális elvárásokkal érkezzenek, és a kezdeti nehézségekkel is megbirkózzanak:

„mi most ezért vagyunk itt, ezt kell csinálnunk” – HK5.

Az alapkiképzésben tapasztalt keményebb élet sem jelentett nekik megterhelést, sem pedig a kollégium, hisz ezeket mind tapasztalták középiskolásként. Az egyik hallgató kiemelte, majd a többi is egyetértett vele, hogy nagyban alakították az elvárásaikat azok a felsőbb éves hallgatók, akik visszajöttek egy-egy előadásra az iskolába és meséltek a tapasztalataikról. Elmondásuk alapján személyes kapcsolat a közös középiskola öregdiákjaival kiemelten fontos.

„keményebbnek gondoltam először, de lazább lett” – HK4;

„a személyes ismeret segítette az elvárásaink kialakítását” – HK3.

A hallgatók a visszaemlékezéseik közepette rendre visszatértek a saját „békátáborukhoz”²³, és azt hasonlították össze az alapkiképzésükkel. Azt emelték ki, hogy annak a békátábornak mekkora szerepe volt a későbbi kitartásukban, az ott megtapasztalt keménység és nehézség mind fógódkodó volt az egyetemi alapkiképzésükön.

Intragenerációs kapcsolatok

A beilleszkedési Likert-skálára adott öt hallgató ötös értéke így nem is ért meglepetésként. Az öt hallgató elmondta, hogy mivel pontosan tudják milyen „beszokni” egy ilyen új és korlátozott rendszerbe, így ez nekik nem jelentett kihívást, a körletszemle, a sorakozó, a magázódás, egyik sem volt új számukra. Sőt, előfordult, hogy ők vették társaikat a „szárnyaik alá”, mert, ahogy kiemelték, a bajtársiasság meglehetősen fontos. A felsőbb évesekről és a kulcsszerepekről megegyezett a véleményük a másik csoporttal, miszerint a felsőbb éves rajparancsnok az alapkiképzés és a későbbiek folyamán is abszolút az egyik legmeghatározóbb szerep. Az ő embersége és segítőkészsége, igazságossága nagyban hozzájárul ahhoz, hogy egy elsős benn marad-e a rendszerben, vagy már az elején lemorzsolódik és kiválik.

„a jó parancsnokok jobban tudták kezelni a hatalmat” – HK1.

Intergenerációs kapcsolatok

²³ A középiskola megkezdése előtti beszokató hét a leendő növendékeknek.

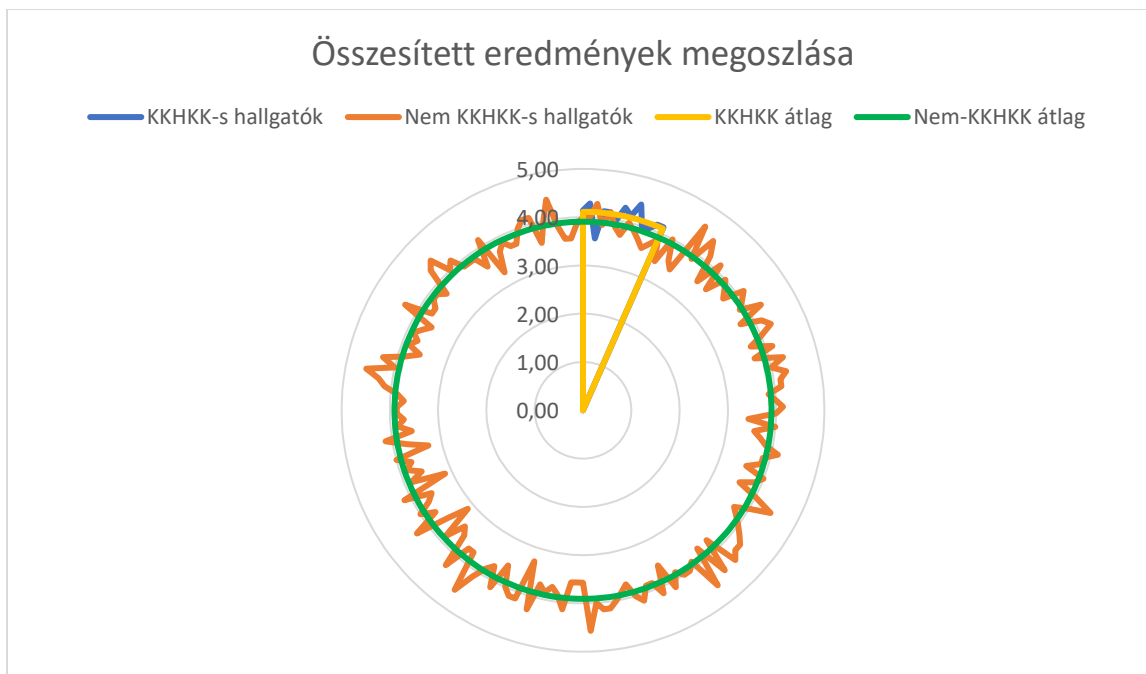
Az intragenerációs kérdésekben felmerült még a tanárok-kiképzők szerepe is. Egységes válaszként azt nyilatkozták a hallgatók, pont úgy, mint az előző csoport tagjai, hogy fontos a kiképzők és tanárok szerepe, és ezzel egyetemben meg is vannak elégedve az oktatók személyével, segítőkészségével és elérhetőségével. Ennek a csoportnak a tagjai viszont nem gondolják fontosnak annyira a szakaszpáncsnok személyét, inkább a századparancsnokban látják a jó management titkát. Megegyeztek abban, hogy egy jó „századpéka” nagyon meg tudja könnyíteni a hallgatók életét és beilleszkedését:

„fiatalos, lendületes, modern gondolkodású vezetésre van szükség” – HK2.

Az egyetem és zászlóalj közötti kérdésre teljesen megegyező válaszokat adtak az előző csoport tagjaival, ugyanabban látják ők is a hiányosságokat, és a motivációra vonatkozóan is megegyező válaszokat adtak az előző csoport tagjaival. Ez mindenképpen kiemelendő a tisztképzés javára, hogy mind a már tapasztaltabb, honvéd középiskolából érkező hallgatók, mind a nem honvéd középiskolából érkező hallgatók motiváltságát is fenn tudja tartani, erősen motiválja a hallgatót és próbálja ezt a szintet meg is tartani, ellensúlyozva ezzel a lemorzsolódást.

A kiképzési adatok elemzése

A mixed method interjúk mellett a kiképzés kvantitatív eredményeit is felhasználom szekunder elemzésre. A hallgatók az első évükben teljesítenek fizikai állapotfelmérést (FÁF), elméleti és gyakorlati vizsgát, lögyakorlatok közül teljesítik a pisztoly szakalapot, pisztoly 1-es és békeműveleti, gépkarabély 1-es, alap és békeműveleti, valamint kézigránát 1/A dobógyakorlatot. A 3. ábra megmutatja, hogy a honvéd középiskolából érkező hallgatók arányaiban jobb eredményeket értek el, annak ellenére, hogy kis létszámot tesznek ki az összes hallgatói létszámhoz képest (6.6%). Természetesen a nem KKHKK-s hallgatók között is vannak kimagasló eredmények, azonban itt inkább azt fontos látni, hogy a honvéd középiskolából érkezők homogénebb eredményeket értek el, ami átlagban magasabb szintű.

3. ábra

Összesített eredmények megoszlása

(forrás: A diagram saját munka, az adatokat az alapkiképzés eredményeiből nyertem ki)

Az ábra alapján lehet látni, hogy a KKHKK-ban végzett hallgatók kiképzési eredményeinek szórása homogénebb, valamint az ő átlagolt kiképzési eredményük kis mértékben magasabb (4.11) a nem-KKHKK-ban végzett hallgatókéhoz képest (3.96), akiknél a képességek is heterogénebbek, vannak kiemelkedő és gyengébben teljesítő eredmények is.

Következtetések

A kutatásom legfőbb kérdése az volt, hogy a honvéd középiskolában végzett diákok, akik tisztí hallgatóként felvételt nyernek az NKE-HHK-ra és tanulmányaikat első évesként végzik, milyen sikerességgel tudnak beilleszkedni, valamint, összemérve ezt a nem ilyen jellegű iskolából érkező tisztahallgatókkal, miben tér el vagy miben egyezik a beilleszkedési stratégiájuk, hogyan látjuk ugyanazt a képzést két különféle „múlttal”. A kutatást primer és szekunder elemzésre bontottam, két fókuszcsoporthoz interjút készítettem, valamint az első év alapkiképzésének eredményeit hasonlítottam össze, annak érdekében, hogy mind a fő kérdésekre megkapjam a választ, mind egyfajta utánkövetést próbáljak felállítani a honvéd középiskolában végzett hallgatók teljesítményéről is. A hipotézisem az interjúk és kiképzési eredmények elemzése alátámasztották, azonban további kutatásoknak is lenne hely a pontosabb eredmények és megfigyelések okán. Ezeket a kutatások

mélyinterjúkkal, kérdőívek használatával nagyobb mintán, esetleg egész évfolyamokra kiterjesztve és több egymást követő évben elvégezve, egy pontosabb longitudinális vizsgálatot eredményezne. A kapott eredményeket összevetve a kiképzési eredményekkel kialakításra kerülhetne egy utánkövetés, Alumni Program, a középiskolák számára, illetve az egyetemi tisztképzés számára egy intézményi szocializációs monitoring fejlődhetne, aminek segítségével a képzést lehetne alakítani. A tanulmány rámutat, hogy vannak kulcsfontosságú szereplők a képzésben, akik, ha emberségről és igazságosságról tesznek tanúbizonyságot, az nagyban hozzájárulhat a lemorzsolódás csökkentéséhez, valamint elősegíthetik a beilleszkedést, motivációt és példát mutathatnak a leendő tiszteknek a jelöltek előképzettségétől függetlenül. Megállapítható az is, hogy a közös háttér, amit a honvéd középiskolák nyújtanak a leendő tiszti hallgatóknak egy nagyon erős alap, amire bátran lehet építeni. Látszik, hogy egy értékrendet és szemléletmódot hoznak magukkal ezek a hallgatók, amelyek mind nagyban befolyásolják és megkönnyítik a beilleszkedésüket a rendszerbe, valamint nem támasztanak irreális elvárásokat az intézmény felé sem, így elkerülve a korai lemorzsolódást. A pályánmaradási sikeresség pedig a középiskolák, az egyetem, és a Magyar Honvédség számára is kulcsfontosságú.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A Kratochvil Károly Honvéd Középiskola Szakmai Programja. 2022.

https://kratochvil.hu/docs/dokumentumok/KK_HKK-Szakmai_Program_2022.pdf

Letöltés ideje: 2023. 01. 26.

Antal Ferenc 2021. Átadták az új Honvéd Kollégiumot Nyíregyházán.

<https://honvedelem.hu/hirek/atadtak-az-uj-honved-kollegiumot-nyiregyhazan.html>

Letöltés ideje: 2023. 01. 25.

Bán Attila 2020. Katonaerkölcsi értékek érvényesülése a Kratochvil Károly Honvéd Középiskola és Kollégiumban végzett növendékek életében. *Hadtudomány*. 2020/3: 67–76.

Berkecz Gábor 2018. A Magyar Honvédség és a társadalom kapcsolata a debreceni Kratochvil Károly Honvéd Középiskola és Kollégium létrejöttének és működésének tapasztalatai alapján. *Honvédségi Szemle* 6: 41–44.

Elmúlt évek statisztikái. Felvi.hu

https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statisztikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statisztikai/karonkent-

[idosorosan?filters%5Bsta_kar_id%5D=844&orderBy=sta_ev&sortingBy=DESC](https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statisztikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statisztikai/karonkent-idosorosan?filters%5Bsta_kar_id%5D=844&orderBy=sta_ev&sortingBy=DESC) Letöltés ideje: 2023. 01. 26.

- Franke, Volker C 2001. *Generation X and the Military: A Comparison of Attitudes and Values between West Point Cadets and College Students*. *Journal of Political and Military Sociology* 29 (1). 92-119. <https://www.proquest.com/scholarly-journals/generation-x-military-comparison-attitudes-values/docview/206654406/se-2>.
- Gracza Stephen 2021. A Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar és a West Point. <https://www.ludovika.hu/blogok/frontierblog/2021/03/05/a-hadtudomanyi-es-honvedtisztkepzo-kar-es-a-west-point/> Letöltés ideje: 2023. 01. 24.
- Kálmánfi Gábor: Milyen is (lesz) a tisztképzés? <https://honvedelem.hu/hirek/milyen-is-lesz-a-tisztkepzes.html> Letöltés ideje: 2023. 02.26.
- Egyes törvények honvédelemmel és rendvédelemmel összefüggő módosításáról. 2021. *Magyar Közlöny*. 235: 107. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/396ad643d8d5af126c8351dbacc2d2d31db29cd2/megtekintes> Letöltés ideje: 2023. 02. 27.
- Magyar tisztképzés története. Kossuth Lajos Hadtudományi Alapítvány honlapja. <http://kossuthalapitvany.hu/a-magyar-tisztkepzes-tortenete/> Letöltés ideje: 2023. 01.26.
- Miklós Zoltán 2007. Felvételitől avatásig – értékelés a Ludovika Akadémián. *Iskolakultúra* 11/12: 164-169.
- NKE-HHK. A Kar története. <https://hhk.uni-nke.hu/karunkrol/bemutakozas/tortenet/a-kar-tortenete> Letöltés ideje: 2023. 01. 26.
- Snoj Péter: Új alapokon a honvéd tisztképzés. <https://honvedelem.hu/hirek/uj-alapokon-a-honved-tisztkepzes.html> Letöltés ideje: 2023. 02. 25.
- Vacchi David 2012. *Considering student veterans on the twenty-first-century college campus*. *About Campus*. 17 (2): 15–21. <https://www.uwlax.edu/globalassets/offices-services/veteran-services/pdf/considering-student-veterans-on-21st-century-campus.pdf> Letöltés ideje: 2023. 02. 27.
- Williams Jeremy Lloyd 2018. *Students' Perceptions of the Campus Climate for Academic Integrity and Ethics: A Comparison of Military Cadets and Civilian-College Students*. PhD disszertáció. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/students-perceptions-campus-climate-academic/docview/2081020373/se-2> Letöltés ideje: 2023. 01. 29.